

a singular, a causa del fet que aquest mot s'usa molt sovint en plural (així es deia *los nus dels dits*, *los nus de les plantes*, veg. per exemple els articles que hem citat del *TbPu.* supra). Notem, a més, que la construcció antiga *los nus* podia amb certa facilitat esdevenir *los nusos* per l'analogia, partint dels plurals com *los cossos*, *los gossos*, i això també podia contribuir a la formació de *nus* com a forma de singular. Recordem amb aquest motiu que els plurals en *-os* no varen consolidar-se ben bé abans del S. xv, i *nus* sembla haver aparegut en aquell mateix segle. En tot cas, la llengua aprofità això per evitar l'equivoc amb *nu* (adj.). Amb això es cooperava alhora a l'esforç de reforçar el cos d'un mot, important i breu, amb l'afegiment d'una consonant.¹¹ A la naixença de la *-k* de *nuc* —com suggereix *AlcM*— podia ajudar la influència dels mots com *lluc* o *verduc* tots dos significat 'rebrot'; però probablement un factor més decisiu encara seria la propagació de la velar de *nugar*, *desnugar*, amb l'àrea dels quals coincideix la de *nuc*.

DERIV.: *Nuar* ['unir o lligar fent un nus': Llull «*Nuaven-se* les amors de l'amic e l'amat amb membraça, enteniment --- e la corda en què les dues amors se *nuaven* era de pensament, --- e plors» (*Amic e Amat*, § 13, *NCl.* LXXIV, p. 40); Muntaner: «un cavaller francès --- ab l'espaa en la mà --- tallà-li [al rei] les regnes --- e quatre almogàvers --- acostaren-se a ell e *nuaren-li* les regnes» (cap. 134, Col. Pop. Barc. IV, 49.26); «*nuar-se* lo bocí en lo paladar» (*DTO.*); *nuar-se* 'torbar-se', 'ennuegar-se' (Lab. 1840);¹² «tot lo meu cor se'm *nuar* per un ram de clavells» (MilàF, *Romillo*, 1882, 220A, tornada); la variant *ennuar-se* en la poesia de MilàF: «Ay, lo meu cor s'*ennua*, tot s'enfosqueix! / sols un núvol oviro de cavallers» (*Mort Galind.*, ed. Gili, p. 301);¹³ la variant *anuar* 'lligar els fils trencats d'una peça en el telar' en *DAG.*; *nugar* és usual en el dialecte occidental (a Tortosa *nugar-se* 'ennuegar-se', *BDC* III, 30) i a València on és el síndnim de *lligar* (CRos 1764, Sanelo, Giner i Marc),¹⁴ en algunes localitats *nyugar*;¹⁵ es diu també *anugar* (Escrig; *anyugar* a Fraga segons *AlcM*); la variant *nusar* en les localitats del nord-oest: localitzada per *AlcM* a Sort, Organyà, Oliana, Artesa de S., i Tortosa, i recollida per JCoromines a Tor (Alt Pallars, 1933)]; *nuar* prové de **nudare* (per *nodare*); la variant *nugar* és de *nuar* amb *-g-* antihiàtica, i *nusar* deu la seva *-s-* a *nus*.

Nuada 'acció de nuar' (*DFa.*), en els teixits (*BDC* IV, 124); *nusada* a Tortosa (segons *AlcM*). *Nuadís*, *-sa* (*DFa.*, usat per Verdager). *Nuador* [Lab. 1840; 'bastiment de fusta on té lloc l'operació de nuar quan no es fa en el teler' (*BDC* IV, 124); també es diu *nuadora* id.; *nuador* de l'*espina*da 'vértebra' en 1613, *AlcM*]. *Nuadura*. *Nualós* 'consolva', 'consolva menor'; no té relació directa, però, *nualós* del següent passatge de Genebrada (S. XIV): «Com *nualosa* és la pensa e fortment ligada, en la qual dites coses regnen!»¹⁶ *Nuament* 'acció de nuar' [Cauliach, 1492; Belv. 1805]. *Nuassa* [nugassa 'lligall que forma nus damunt d'altre', registrat per JCoromines a Olocau Crxt. (Val.), 1962]. *Nuella* 'espècie de nus': «El bestiar tranquil i

apletat. En Tisquet romanía distret i un xic allunyat de la cabana, tot fent *nuelles* per a caçar astorets» (Joan Lluís, *Els Pastors i les estrelles*, p. 22); *nuelló* 'espècie de nus que fan els brins de cànem o d'estopa embullant-se' (registrat per *AlcM* a Costitx, Mall.). *Nuellut* adj. 'nuós' (reproduït per *AlcM* de Corachan, *Dicc. Med.*). *Nuet* 'nus (dels dits)', usat per JRuyra: recollit per JCoromines en el compost *fenès del nuguet* 'cugula' a Orba (Comarca de Dénia), veg. també n. 9. *Nugació* ant. 'nuament, lligam' [en StVicentF, *Sermons* I, 148.12]. *Nuós* [Cauliach, 1492; hi apareix també *nudós*, i anteriorment en la versió catalana d'Ibn Wáfid; *nugós* (Val.)].

Ennuegar 'obstruir la gola un cos estrany', refl. 'sentir-se la gola obstruïda, turbar-se' [Belv. 1803, que escriu *ennuagar*; ex. en Pitarra, *GatSingl.*, 183; «en aquell mateix instant va sentir-se un clam de pena, en "Déu meu!" mig *ennuegat*» (Raimon Casellas, *Els sots ferèstecs*, ed. 1923, p. 92); altres exemples de NOLLER, EmVilanova en *AlcM*], cast. *anugarse* id., lleonès *añuesgar*, en el dial. it. de Molfetta *nòdakuá*: s'expliquen per una base **INNOVICARE* 'fer un nus' (*DECH* I, 290a15; veg. allí la discussió etimològica).¹⁷ *Ennuogada*. *Ennuagement*. *Ennucc*.

Desnuar 'deslligar' [Llull, *Blanq.*, *NCl.* III, 101.26], 'desllorigar' [Llull; Mestre Robert, *Libre del Coch*]; notem també *desnuillar* 'desllorigar, desarticular' (Rosselló); la variant *desnugar* 'deslligar' (Val.), *desnugar* id. (*AlcM*: Barcelona, Pallars, Pla d'Urgell, amb un exemple de NOLLER). *Desnuador* 'nus (dels dits)' [localitzat per *AlcM* a Conflent, Cerdanya i Sort; la variant *desnudador* id., recollida per JCoromines, 1933, a Àreu (Alt Pallars) i *desnudo* id. a Tor, 1933, *desnuïllador* 'juntura dels ossos' (Ross.); *desnuador* 'mena de coltell per a desnugar els ossos dels rostits' (*DAG.*)]. *Desnuament*.

Renuar 'reprendre' [*DAG.*, el dóna a Vic amb l'ex. «*renuades* les relacions»; *AlcM* cita un ex. de M. Genís fent constar que és usual a les Balears; però es tracta sobretot d'un calc condemnable del cast. *reanudar*, que en català es diu *reprendre*]. *Renuat* adj. 'nuós, ossut' (Empordà, Garrotxa). De *nuc* s'ha format: *Renuc* 'grop o nuc rudimentari format a la soca d'un arbre' (*AlcM* el recull a Bonansa i Sort, i en el País Valencià a Alcoi; JCoromines, 1972, a Bof: «Els pins de les carenes són *renugats*, són plens de *renucs* o *tans* (=tanyes); no són llestos (=llisos); un pi llest no és *renugat* (o *renufat*)». En les fonts valencianes apareix en Escrig-Llombart, que defineix *renuc* com «nudo de la maderà que no ha acabat de formarse», i MGadea hi afegeix el sentit familiar de 'butxaca plena de diners', i la frase *tindre un bon renuc* 'tenir molt de diners, ser ric'. *Renugat* 'que té renucs' (vid. l'ex. citat supra de Bof; *AlcM* el dóna a Pont de Suert).

CULTISMES: *Node*, *nodal*, *nodació* [Lab. 1839], *nodós*, *-osa* [Cauliach, 1492 *nudós*], *nodositat*, *nòdul*, *nodular*, *nodus*; *internodi*.

CR.: *Centnuc*, calc de *centindia* [Cauliach, 1492], planta *Polygonum aviculare*, anotat per JCoromines